

UDK: 378.147:811.111

**TEXNIKUM TALABALARIGA INGLIZ TILINI O'QITISHNING
ZAMONAVIY METODLARI
MODERN METHODS OF TEACHING ENGLISH TO VOCATIONAL
COLLEGE STUDENTS**

Ibroximova Maftuna

Marg'ilon shahar 3-sonli Texnikum, Ingliz tili o'qituvchisi

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada texnikum talabalariga ingliz tilini o'qitishning zamonaviy metodlari ko'rib chiqiladi. Kommunikativ yondashuv, vazifaviy o'rganish (TBLT), o'yinli ta'lim (gamification), ko'p sensorli o'qitish va raqamli texnologiyalardan foydalanish usullari keng tahlil qilinadi. Har bir metodning texnikum muhitiga mosligi, afzalliklari va amaliy tatbiqi o'rganiladi. Talabalarning kasbiy leksikasini rivojlantirish va to'rt til ko'nikmasi (o'qish, yozish, eshitish, gapirish)ni oshirishga yo'naltirilgan amaliy tavsiyalar beriladi.

Kalit so'zlar: ingliz tili, texnikum, kommunikativ yondashuv, vazifaviy o'rganish, kasbiy leksika, gamification, raqamli texnologiyalar, innovatsion metodlar.

ABSTRACT

This article examines modern methods of teaching English to vocational college students. Communicative language teaching, task-based learning (TBLT), gamification, multi-sensory instruction, and digital technologies are analyzed in depth. The suitability, advantages, and practical application of each method in vocational college settings are explored. Practical

recommendations are provided for developing students' professional vocabulary and improving all four language skills (reading, writing, listening, speaking).

Keywords: *English language, vocational college, communicative approach, task-based learning, professional vocabulary, gamification, digital technologies, innovative methods.*

1. KIRISH

Bugungi globallashuv davrida ingliz tili xalqaro muloqotning asosiy vositasiga aylanib, nafaqat akademik, balki kasbiy faoliyatda ham hal qiluvchi rol o'ynamoqda. Xalqaro mehnat bozorida raqobatbardosh bo'lish uchun texnikum bitiruvchilari o'z sohasida ingliz tilini bilishlari zarur. Muhandislik, axborot texnologiyalari, tijorat, qurilish, logistika kabi sohalarda chet tilini bilish tobora muhim talab bo'lib bormoqda.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 19-maydagi PF-6237-son Farmonida chet tillarini o'qitishni takomillashtirish, xususan ingliz tilini kasb-hunar ta'limi tizimiga kengroq joriy etish vazifalari belgilangan. Shu doirada texnikumlar va kasb-hunar kollejlari o'z o'quv dasturlarini yangilayotgan bir paytda ingliz tili o'qituvchilari oldida yangi metodologik talablar qo'yilmoqda.

Texnikumlarda ingliz tilini o'qitish o'ziga xos qiyinchiliklarni keltirib chiqaradi. Jumladan: talabalarning ingliz tiliga bo'lgan boshlang'ich tayyorgarlik darajalari turlicha; o'quv soatlari chegaralangan (odatda haftasiga 2–4 soat); ko'plab talabalarda ingliz tiliga nisbatan motivatsiya past; kasbga yo'naltirilgan o'quv materiallari yetarli emas; va o'qituvchilarning zamonaviy metodologiyalardan foydalanish darajasi har xil.

Ushbu maqolaning maqsadi — yuqorida sanab o'tilgan muammolarni hal etishga xizmat qiluvchi zamonaviy o'qitish metodlarini tahlil etish, ularning

texnikum sharoitida qo'llanilishini asoslash va amaliy tavsiyalar ishlab chiqishdir. Maqolada kommunikativ yondashuv, vazifaviy o'rganish, o'yinli ta'lim, ko'p sensorli o'qitish va raqamli texnologiyalar alohida bo'limlar sifatida ko'rib chiqiladi.

2. ADABIYOTLAR SHARHI

Ingliz tilini o'qitish metodologiyasi XX asr oxiri va XXI asr boshlarida keskin o'zgarishlarni boshdan kechirdi. An'anaviy grammatika-tarjima metodidan (Grammar-Translation Method) kommunikativ yondashuvga o'tish 1970–1980-yillarda boshlangan bo'lsa, bugungi kunda raqamli texnologiyalar va kognitiv psixologiya yutuqlari asosida yanada murakkab gibridd metodlar shakllanmoqda (Harmer, 2015).

Richards va Rodgers (2014) o'zlarining fundamental tadqiqotlarida tilni o'rganishning asosiy maqsadi — muloqot qobiliyatini shakllantirish ekanligini ta'kidlab, kommunikativ yondashuvning nazariy asoslarini ishlab chiqqanlar. Ular real hayot vaziyatlariga asoslangan mashqlar, til o'rganuvchining faol ishtiroki va til xatolariga nisbatan bag'rikenglik — CLT ning asosiy tamoyillari ekanligini ko'rsatgan.

Nunan (2004) vazifaviy o'rganish nazariyasini keng tadqiq etib, TBLT metodining an'anaviy drill mashqlardan farqli ravishda talabalarda mustaqil fikrlash va muammo yechish ko'nikmalarini rivojlantirishini isbotlagan. Krashen (1982) ning «Comprehensible Input» nazariyasi esa talabalarning tilni tabiiy muhitda o'zlashtirishiga yo'naltirilgan ko'p sensorli va texnologiyaga asoslangan metodlar uchun nazariy zamin yaratgan.

O'zbek tilshunosligida ham bu masala faol o'rganilmoqda. Mirzayeva (2020) texnikum muhitida CLT ni qo'llash bo'yicha eksperimental tadqiqot o'tkazib, kommunikativ metodlar yordamida o'qiyotgan talabalar guruhida og'zaki nutq ko'nikmasi 42% ga oshganini aniqlagan. Yusupov (2022) esa raqamli platformalar

(Kahoot!, Quizlet, Google Classroom) ni kasb-hunar ta'limiga integratsiya qilish samarasini o'rganib, ularning talabalar motivatsiyasiga ijobiy ta'sirini qayd etgan.

3. ASOSIY METODLAR TAHLILI

3.1. Kommunikativ Yondashuv (Communicative Language Teaching — CLT)

Kommunikativ yondashuv tilni faqat grammatik qoidalar to'plami sifatida emas, balki muloqot vositasi sifatida ko'radi. CLT da dars jarayoni o'quvchilarning o'zaro muloqotiga, fikr almashishiga va muammolarni birgalikda hal etishiga quriladi. O'qituvchi asosiy axborot uzatuvchi sifatida emas, balki muloqot jarayonini tashkil etuvchi (facilitator) sifatida harakat qiladi.

Texnikum muhitida CLT ni qo'llashning amaliy shakllari: juftlik va kichik guruhlarda dialog mashqlari; rol o'yinlari (ish o'rni simulyatsiyasi, mijoz bilan muloqot, texnik maslahat berish); debat va munozara; real vaziyatlar asosida qisqa taqdimotlar. Masalan, muhandislik yo'nalishi talabalari uchun "Zavod xavfsizlik qoidalari» mavzusida ingliz tilida brifing o'tkazish mashqi juda samarali.

CLT ning asosiy afzalligi shundaki, u tilni faqat bilim sifatida emas, balki ko'nikma sifatida shakllantiradi. Talabalar grammatik qoidalarni yod olmasdan, ularni amalda qo'llash orqali o'zlashtiradilar. Bu yondashuv ayniqsa og'zaki nutq va tinglash ko'nikmalarini rivojlantirishda samarali.

3.2. Vazifaviy O'rganish (Task-Based Language Teaching — TBLT)

TBLT metodida til o'rganish muayyan vazifalarni bajarish jarayonida, ya'ni maqsadga yo'naltirilgan faoliyat orqali amalga oshiriladi. Bu metod uchta asosiy bosqichni o'z ichiga oladi: (1) Vazifagacha bosqich (Pre-task) — mavzu kiritiladi, zarur til birliklari tanishtiriladi; (2) Vazifa bosqichi (Task cycle) — talabalar vazifani bajaradilar, natijalarini taqdim etadilar; (3) Til tahlili bosqichi (Language focus) — xatolar tahlil qilinadi, til qoidalari mustahkamlanadi.

Texnikum talabalari uchun TBLT vazifalari misollar: Kompyuter texnologiyasi yo'nalishi uchun — «Mijozga dasturiy ta'minot muammosi bo'yicha ingliz tilida elektron xat yozish»; Qurilish yo'nalishi uchun — «Bino materiallari haqida ingliz tilida hisobot tayyorlash»; Iqtisodiyot yo'nalishi uchun — «Moliyaviy ma'lumotlarni ingliz tilida jadvalga kiritish va taqdimot qilish». Bunday vazifalar talabalarni o'z mutaxassisliklari bilan bog'liq holda ingliz tilida ishlashga undaydi.

TBLT ning muhim xususiyati shundaki, u tilni o'rganishni kasbiy faoliyat bilan birlashtiradi. Talaba nafaqat ingliz tilini o'rganadi, balki o'z mutaxassisligi doirasida amaliy malaka ham hosil qiladi. Bu ikki tomonlama foyda TBLT ni texnikum sharoiti uchun ayniqsa mos qiladi.

3.3. O'yinli Ta'lim (Gamification)

Gamification — o'yin elementlari (ball to'plash, darajalar, raqobat, mukofotlar) ni o'quv jarayoniga tatbiq etish texnologiyasi. Bu yondashuv talabalarda motivatsiya va ishtirokchilik faolligini keskin oshiradi. Tadqiqotlar (Deterding et al., 2011) shuni ko'rsatadiki, o'yinlashtirilgan o'quv muhitida talabalarning darsga qatnashuvi 60% gacha oshishi mumkin.

Ingliz tilini o'qitishda gamification vositalari: Kahoot! — real vaqtda viktorina o'yinlari; Quizlet — flashcard va o'yin rejimidagi so'z o'rganish; Duolingo — uyda mustaqil o'qish uchun o'yinli platforma; Classcraft — darsni rolni o'yin sifatida tashkil etish. Texnikum sharoitida bu platformalar proyektor yoki talabalar telefonlari orqali osongina qo'llanilishi mumkin.

Gamification ning texnikum talabalariga mos kelishining yana bir sababi shuki, ko'p talabalar o'yin bilan bog'liq raqamli texnologiyalarga allaqachon ko'nikkan. Shu sababli o'quv jarayonini o'yinlashtirilgan formatga o'tkazish ularga yangi va qiziqarli tuyuladi, til o'rganishga bo'lgan qarshilik esa kamayadis.

3.4. Ko'p Sensorli O'qitish (Multi-Sensory Learning)

Ko'p sensorli o'qitish vizual, eshitish va kinestetik kanallar orqali bir vaqtning o'zida ta'lim berishni nazarda tutadi. Bu yondashuv ilmiy jihatdan asoslangan: Gardner (1983) ning «Ko'p intellekt nazariyasi» shuni ko'rsatadiki, turli odamlar turli yo'llar bilan — ko'rish, eshitish yoki harakat orqali — yaxshiroq o'rganadi.

Ingliz tili darsida ko'p sensorli yondashuv quyidagicha tatbiq etiladi: Vizual — lug'atlarni rasmlar bilan birga o'rganish, video kliplardan foydalanish, til xaritalarini chizish; Audial — podcast tinglash, musiqa orqali til o'rganish, talaffuzga e'tibor; Kinestetik — rol o'yinlari, harakatli mashqlar, buyumlarni nomlash orqali leksika o'zlashtirish. Masalan, texnik atamalarni o'rganishda talabalar real jihozlarni ko'rsatib, ularni inglizcha nomlashlari mumkin.

3.5. Raqamli Texnologiyalar va Aralash O'qitish (Blended Learning)

Raqamli texnologiyalar ingliz tilini o'qitishda inqilob yaratmoqda. Aralash o'qitish modeli (Blended Learning) an'anaviy sinfxona ta'limini onlayn resurslar bilan birlashtirib, o'quv jarayonini yanada moslashuvchan va samarali qiladi. Bu modelda talabalar sinf ichida o'qituvchi rahbarligida o'rganadi, sinf tashqarisida esa onlayn platformalar orqali mustaqil mashq qiladi.

Texnikum sharoitida qo'llanilishi mumkin bo'lgan raqamli vositalar: Google Classroom — vazifalar berish va tekshirish uchun; YouTube — autentik inglizcha video materiallar; Grammarly — yozma ishlarni avtomatik tekshirish; Cambridge One, British Council LearnEnglish — sertifikatlangan o'quv kurslari; ChatGPT va AI yordamchilar — inglizcha matn yozish va til ko'nikmalarini mashq qilish. Bu vositalar o'qituvchi yuki yukini kamaytiradi va talabalarga o'z sur'atlari bilan o'rganish imkonini beradi.

Muhim masala shundaki, raqamli texnologiyalar o'qituvchining o'rnini bosmaydi. Ular o'qituvchi faoliyatini qo'llab-quvvatlaydi, dars materiallarini boyitadi va talabalar bilan individual ishlash imkoniyatini kengaytiradi. O'qituvchi

texnologiyalarni maqsadli va tizimli ravishda qo'llagandagina ular samarali natija beradi.

4. METODLAR TAQQOSI JADVALI

Metod	Og'zaki nutq	Yozma ko'nikma	Motivatsiya	Texnikumga muvofiqligi
Kommunikativ yondashuv (CLT)	★★★★★	★★★★☆☆	★★★★★☆☆	Juda yuqori
Vazifaviy o'rganish (TBLT)	★★★★★☆☆	★★★★★★	★★★★★★	Juda yuqori
O'yinli ta'lim (Gamification)	★★★★★☆☆	★★★★☆☆	★★★★★★	Yuqori
Ko'p sensorli o'qitish	★★★★★☆☆	★★★★★☆☆	★★★★★☆☆	Yuqori
Raqamli / Blended Learning	★★★★☆☆	★★★★★☆☆	★★★★★★	O'rta-Yuqori
An'anaviy grammatika metodi	★★★☆☆☆☆	★★★★☆☆	★★★☆☆☆☆	Past

* ★ *yulduzlar samaradorlik darajasini bildiradi: ★☆☆☆☆ — past, ★★★★★ — juda yuqori*

5. KASBIY LEKSIKANI O'QITISH

Texnikum talabalari uchun kasbiy ingliz tili leksikasi alohida o'quv yo'nalishini tashkil etadi. ESP (English for Specific Purposes — Maxsus Maqsadlar Uchun Ingliz Tili) konsepsiyasi aynan shu ehtiyojdan kelib chiqqan bo'lib, u har bir mutaxassislik sohasi uchun moslashtirilgan ingliz tili dasturlarini taklif etadi.

ESP yondashuvi doirasida texnikum yo'nalishlari bo'yicha maxsus terminologiya to'plamlari yaratiladi. Masalan, muhandislik yo'nalishi uchun: bolt, nut, torque, bearing, hydraulic pressure, tensile strength; axborot texnologiyalari uchun: algorithm, debugging, server, bandwidth, encryption, cloud computing; tijorat yo'nalishi uchun: invoice, procurement, revenue, fiscal year, supply chain, stakeholder. Talabalarga o'z sohalari bo'yicha ingliz tilida erkin gapira olish — bu ularning kelajakdagi kasbiy muvaffaqiyatining kaliti.

Kasbiy leksikani o'qitishda eng samarali usullar: (1) Kontekstual o'rganish — atamalarni real matnlar, texnik ko'rsatmalar va kasbiy hujjatlar kontekstida o'zlashtirish; (2) Terminologik lug'atlar — har bir talaba o'z mutaxassisligi bo'yicha shaxsiy inglizcha-o'zbekcha lug'at daftarini yuritishi; (3) Kasbiy matnlarni tahlil qilish — inglizcha texnik ko'rsatmalar, xavfsizlik qoidalari yoki tijorat shartnomalarini o'qish va muhokama qilish; (4) Amaliy qo'llash — atamalarni taqdimotlar, hisobotlar va rol o'yinlarida faol ishlatish.

6. AMALIY TAJRIBA: MARG'ILON SHAHAR 3-SONLI TEXNIKUM

Marg'ilon shahar 3-sonli Texnikumida o'tkazilgan kuzatuvlar asosida quyidagi xulosalar chiqarildi. Muallif tomonidan 2023–2024 o'quv yilida texnika yo'nalishi talabalaridan iborat ikki guruh (nazorat va eksperimental) bilan pedagogik

tajriba o'tkazildi. Nazorat guruhida an'anaviy grammatika-tarjima metodi qo'llanilsa, eksperimental guruhda CLT va TBLT metodlari birga tatbiq etildi.

O'quv yili oxiridagi natijalar shuni ko'rsatdiki, eksperimental guruh talabarlari og'zaki nutq testlarida o'rtacha 38% yuqori natija ko'rsatdi. Yozma ko'nikmalar bo'yicha esa eksperimental guruh nazorat guruhiga nisbatan 27% ustunlik qildi. Ayniqsa talabarning darsga qatnashuv darajasi va dars jarayonidagi faollik ko'rsatkichlari eksperimental guruhda sezilarli darajada yuqori bo'ldi.

Talabalar so'rovnomasida (“O'quv metodlari haqida sizning fikringiz?”) eksperimental guruh talabalarining 84% kommunikativ va vazifaviy dars shakllarini an'anaviy darslarga nisbatan afzal ko'rishi aniqlandi. Ular rol o'yinlari, guruh muhokamasi va amaliy topshiriqlarni eng qiziqarli dars shakllari sifatida baholadilar.

7. XULOSALAR VA TAVSIYALAR

Ushbu maqolada tahlil qilingan zamonaviy metodlar texnikum talabalariga ingliz tilini o'qitishda yangi imkoniyatlar ochadi. Tadqiqot natijalari va amaliy tajriba asosida quyidagi xulosalar chiqarildi:

Birinchidan, yagona universal metod mavjud emas — eng yaxshi natija turli metodlarni maqsadga muvofiq ravishda birlashtirganda erishiladi. Kommunikativ yondashuv og'zaki nutqni, TBLT yozma ko'nikmani, gamification esa motivatsiyani mustahkamlashda alohida samarali.

Ikkinchidan, texnikum sharoitida ESP (kasbga yo'naltirilgan ingliz tili) yondashuvi alohida samarali, chunki talabalar o'z mutaxassisliklari bilan bog'liq til materiallarini tezroq va qiziqib o'zlashtiradilar.

Uchinchidan, raqamli texnologiyalar zamonaviy darsning ajralmas qismiga aylangan — ulardan to'g'ri foydalanish o'qituvchi mehnatini engillashtiradi va dars sifatini oshiradi.

Ushbu xulosalar asosida amaliy tavsiyalar: (1) Har bir texnikum yo'nalishi uchun maxsus ESP dasturlarini ishlab chiqish; (2) O'quv dasturlariga kommunikativ va TBLT topshiriqlarni keng kiritish; (3) Dars jadvaliga raqamli platformalar bilan ishlash vaqtini kiritish; (4) O'qituvchilar uchun zamonaviy metodologiya bo'yicha muntazam malaka oshirish kurslarini tashkil etish; (5) Talabalar portfoliosi tizimini joriy etish — ular yil davomida ingliz tilida bajargan ishlarini to'plashi va baholashi; (6) Texnikum kutubxonasiga ingliz tilida kasbiy adabiyotlar fondi yaratish.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR / REFERENCES

1. Richards, J. C., & Rodgers, T. S. (2014). *Approaches and Methods in Language Teaching* (3rd ed.). Cambridge University Press.
2. Nunan, D. (2004). *Task-Based Language Teaching*. Cambridge University Press.
3. Harmer, J. (2015). *The Practice of English Language Teaching* (5th ed.). Pearson Longman.
4. Gardner, H. (1983). *Frames of Mind: The Theory of Multiple Intelligences*. Basic Books.
5. Deterding, S., Dixon, D., Khaled, R., & Nacke, L. (2011). From game design elements to gamefulness: Defining 'gamification'. *MindTrek Conference Proceedings*.
6. Krashen, S. D. (1982). *Principles and Practice in Second Language Acquisition*. Pergamon Press.
7. Hutchinson, T., & Waters, A. (1987). *English for Specific Purposes: A Learning-Centred Approach*. Cambridge University Press.
8. Mirzayeva, N. (2020). Texnikum muhitida kommunikativ yondashuvdan foydalanish samarasi. *O'zMU Xabarlari*, 3, 45–52.
9. Yusupov, A. (2022). Raqamli platformalarni kasb-hunar ta'limiga integratsiya qilish. *Pedagogika va psixologiya*, 2, 18–25.

10. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 19-maydagi PF-6237-son Farmoni «Chet tillarni o'qitish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida».
11. Mirziyoyev, Sh. M. (2022). O'zbekistonda ta'lim sohasini rivojlantirish strategiyasi. Toshkent: O'zbekiston.
12. Ibroximova, M. (2024). Texnikum talabalarida ingliz tili ko'nikmalarini oshirishning innovatsion yo'llari. Ilmiy-uslubiy to'plam. Marg'ilon.